

A sukorói szószék, a karzat, az orgonaszekrény díszítése és a szószék részlete – 1999

mindannyiunk kötelessége igaz múltunk ismeretében jelenben jövőt építeni, magyar hazánkért cselekedni. Kinek-kinek a maga helyén, a maga lehetőségei és tehetsége szerint. Úgy érzem, e néhány gondolatban – vagy vallomásban – benne foglaltatik a három karzattal megújulásának eszméi-érzelmi háttere.

Sukoró a Velencei-tó északi partján fekvő település, klasszicista stílusban épült református templomát 1832-ben szentelték fel, és azóta nem sokat változott. Van azonban egy újabb része, az 1999. október 31-én ünnepélyesen átadott karzattal, amely Gaál Kálmán, Béla és János adománya a Szent István-i magyar államiség ezredik évfordulójának emlékére. Az ötlet – a templom belső terét rontó, részben lambériázott karzattal megújítását szöveges táblák egyiken a *Szózat*, másikon a *Himnusz* utolsó versszaka olvasható. Ezt nagyon fontosnak tartom, mert magyarok vagyunk és magyar ima mindkettő; az egyik – Szánd meg Isten a magyart – fohász, a másik – Itt élnek, halnod kell – parancs.

A virágkompozíciók tehát a révkomáromi mintakincs hatására születtek ilyenek a nyolc táblán. A szöveges táblák egyiken a *Szózat*, másikon a *Himnusz* utolsó versszaka olvasható. Ezt nagyon fontosnak tartom, mert magyarok vagyunk és magyar ima mindkettő; az egyik – Szánd meg Isten a magyart – fohász, a másik – Itt élnek, halnod kell – parancs.

A hely szelleme íratta velem az orgonaasztal borításán a két keskeny fríz bibliai szövegét, hisz történelmi helyen vagyunk, ahol a szabadságért folytatott küzdelem első jelentős eseményét, a pákozdi csatát előkészítő haditanács tartatott 1848. szeptember 28-án. Ezért olvasható a Pál 2. korinthusi levél apostoli kinyilatkozás a deszkáról: Az Úr pedig lélek és ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság. A másik keskeny frízen a 18. zsoltár néhány szava, a biztos tudat: Az Úr az én váram, kősziklám és szabadítóm!

A hely szelleme íratta velem az orgonaasztal borításán a két keskeny fríz bibliai szövegét, hisz történelmi helyen vagyunk, ahol a szabadságért folytatott küzdelem első jelentős eseményét, a pákozdi csatát előkészítő haditanács tartatott 1848. szeptember 28-án. Ezért olvasható a Pál 2. korinthusi levél apostoli kinyilatkozás a deszkáról: Az Úr pedig lélek és ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság. A másik keskeny frízen a 18. zsoltár néhány szava, a biztos tudat: Az Úr az én váram, kősziklám és szabadítóm!

A legelső, a padozat felé néző borítás felirata őseink szokása szerint jelzi a készítés időpontját, megnevezi a prédikátort, a kurátort, az adományozókat és a készítőket. Az e mezőt két részre osztó virágsor alatti részen

A leányfalui református templom karzat – 1999

pedig a remény, a biztatás ezsaiási szavai olvashatóak: Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened, megerősítelek és igazságom jobbával támogatlak.

Eleink szokása szerint van „láthatatlan” írás is; a két, jobb és bal oldali kis indás mezők egyikének belső oldalán Áprily történelmünket csodálatos hűséggel és tömörséggel összefoglaló négy sora: Ó, égre zendülő sötét viharban hányszor tiporva állt a drága rög, aranykalász helyén hányszor sötétlett szél fújta perje, s hamvadó üszök. A másikon saját ajánlásom rejtezik.¹

Leányfalu a Dunakanyar települése, kis lélekszámú református közössége hat esztendei kitartó munka és áldozatvállalás eredményeként 2000. október 28-án felszentelhette templomát. A tervező – Hamerli György építész – a hegyek lábához „erdélyi” templomot álmódott, és az épülő templom látványa ébresztette fel bennem a szunnyadó lokálpatriótát. Felkerestem a lelkipásztort – Kovács Tamást –, és felajánlottam egy karzattal megújítását és megfestését adományként.

A karzat középső részén az elektromos orgona hangosító szekrénye áll, két oldalán négy-négy tábla díszíti a mellvédet. Ezek jellegzetes kalotaszegi – Umling – minták, az építési-építészeti stílus ezt kívánta meg. A szöveges táblák egyiken a már idézett Áprily-sorok, a másikon bibliai idézet (Ravasz László püspök jelmondata) olvasható: „Elszárad a fű és virága lehull, de az Úr szava megmarad örökké.”

Az elkészült karzat olyannyira elnyerte a tervező, a lelkipásztort és a presbitérium tetszését, hogy a többi berendezési tárgy megfestését is kérték, így a szószéket és feljáróját, a papiszéket és úrasztalt is kalotaszegi mintákkal díszítettem.

Leányfalui munkám egy érdekes darabja – a szintén adomány – nagy méretű, másfél méter átmérőjű festett üvegablak a galamb alakban megjelenített Szentlélekkel és az életfával, amit körbe keretel a János (6,63) apostoltól vett idézet: „A beszédek, amelyeket én mondtam néktek, lélek és élet.”

És valóban, e templom – lélek és élet.

¹ Idézet az ünnepélyes átadáson elhangzott beszédemből.

A leányfalui református templom, papiszék és szószék – 1999

Zugló 1893-ban eklektikus stílusban megépült temploma két nagy átalakítás során eredeti stílusát teljes mértékben elveszítette. A százéves évfordulót megelőző újabb renoválása idején – mint a gyülekezet építési bizottságának tagja – festett mennyezet kialakítását javasoltam, az ötletet a tervező-belsőépítész azonban elvetette. A magam igazának bizonyítására a múzeumteremnek nevezett toronyszoba mennyezetére 16 táblát festettem kalotaszegi Umling-mintákkal, négyszer négyes elhelyezésben a sarkokban egy-egy táblán, reneszánsz koszorú körül – a hagyomány szerint – II. Rákóczi Ferenc kedves énekének (346. Kuruckori ének) egy-egy sora: – Győzhetetlen én köszalom – védelmezőm és kővárom – a keresztfán drága áron – oltalmadat tőled

A leányfalui református templom papiszék és szószék – 1999

várom. A mennyezet középső részén átlósan két virágmintás és két szöveges tábla látható; a virágminta gránátalma, tulipán, levél és inda. Az egyik írás a 90. zsoltár első verse, a másik a készítés történetét, időpontját és a fontos személyek neveit ismerteti.

A millennium idején készítettem ugyanezen templom csarnoktermének karzatára egy héttáblás mellvédet és egy festett perselyt. Ez utóbbi hódmezővásárhelyi „rózsa” mintás. A karzatmellvédet öt révkomáromi mintás és két szöveges tábla alkotja. A minták a szabad-

Úraszta – Leányfalu

szállási táblatöredékek mintái alapján születtek (rózsás, tulipános, forgós, leveles és indás), a szöveges táblák egyikén Balassi Istenes verseiből (220. Bocsásd meg Úr Isten ifjúságomnak vétkét..., 252. Mennyei seregek, boldog, tiszta lelkek...), a másikon egy, a török időkben hadba szálláskor elhangzó ének néhány sora (389. Ők vívnek uralkodásért, prédáért, ragadományért, mi hitünkért, szent nevedért, özvegyekért és árvákért, megromlott édes hazánkért), és az adományozás időpontjára utalás olvasható.

A karzatmellvéd a „Pro Renovanda Cultura Hungariae, Népművészetért Szakalapítvány” által meghirdetett pályázat egyik díjazott alkotása.

A zuglói református templom

Zuglói stallumok – 2012

Három református templom, benne egy-egy alkotásom a magyar államiság tiszteletére és emlékezetére az ezredik évfordulón. Olyan alkotások, amelyek egy régi protestáns – református – hagyomány és egy eltűnt-letűnt művészet felidézése. Magyarozatként csak annyit tehetek hozzá: nehéz, de örömteli szolgálat volt, de megcselekedtem, mert adni akartam. Mert magyarnak lenni nem állapot, hanem érzélem dolga, mely érzélem a lélekben gyökerezik.

Zuglói padhomlokdeszkák

Zuglói karzat – 2001

Zuglói templombelső a karzatról nézve